

Meškeriojimas ir ekologinis jaunimo švietimas

Pastaruoju metu pastebimas sumažėjęs vaikų ir jaunimo pomėgis meškerioti, o tuo pačiu ir noras geriau pažinti gamtą bei vandens gelmių pasaulį. Tai lemia įvairios priežastys, tarp kurių verta paminėti informacinių kompiuterinių technologijų plėtrą, egoistinį požiūrį į santykius su aplinka ir kitas jauniems žmonėms labiau patrauklias laisvalaikio veiklos sritis nei mėgėjų žvejyba.

Daugelis mūsų vyresnės kartos žmonių prisimename, jog mūsų vaikystėje meškeriojimas buvo geidžiamas, tėvų ir ypač senelių skatinamas užsiėmimas. Nebuvo tada tokių modernių įrankių, daug ką reikėdavo pasidaryti patiems, bet vaikai meškeriojo. Gerai prisimenu save su draugais savadarbėmis meškerėmis žuvaujantį Kelmėje nuo Vilbėno tilto ir gerai kimbančias raudikes. Kad tai kuojos, sužinojau į rankas pakliuvus autorių kolektyvo parašytai ir 1957 m. išleistai knygai „Meškeriojimas“.

Atkuriant Lietuvos Nepriklausomybę daug, manau, nepelnytos kritikos susilaukė Lietuvos medžiotojų ir žvejų draugija (MŽD). 1968-83 metais, mokytojaujant Šilalėje, man teko būti šio rajono MŽD skyriaus valdybos nariu ir būti atsakingam už mėgėjiškos žūklės barą, kuriame vieną iš svarbiausių vietų užėmė darbas su vaikais ir jaunimu. Įkūrus Šilalėje MŽD jaunimo sekciją, kuriai priklausė beveik visi Šilalės vidurinės mokyklos 5-11 klasių berniukai ir keturios mergaitės, šiuo pavyzdžiu pasekė visos kitos rajono vidurinės ir dalis aštuonmečių mokyklų. Išlaikyti meškeriojimo minimumo egzaminą ir, turint draugijos bilietą, žvejoti bei dalyvauti sekcijos veikloje buvo mokiniams įdomu. Čia būtina pažymėti rajono švietimo skyriaus pritarimą skatinti vaikus geriau pažinti gamtą, tausoti jos išteklius. Šilalės miesto tvenkinyje mes su vaikais kasmet stebėdavom lydekų, kuojų, lynų nerštą, budėdavome jo metu, tikrindavome, ar visi suaugusieji meškerioja turėdami pratęstus draugijos bilietus. Du metus rengėm kuojoms nerštavietes ir jas su ikrais pervežėme į išvalytą ir naujai patvenktą Balsių tvenkinį bei dalyvavome jį įžuvinant iš draugijos Laukystos veislyno atvežtomis lydekų lervutėmis. Po lydekų neršto Šilalės tvenkinyje krentant vandens lygiui, kad lervutės neatsidurtų seklumoje, pralaidą apdėdavom lentomis, savo iniciatyva draudėme saulažuvėmis gaudyti „peiliukus“. Vieną gilią žiemą kartu su suaugusiais nuo dusimo gelbėjome Dievyčio ežero žuvis. Paskutiniaus mano darbo Šilalėje metais mano iniciatyva į tuščią Padievyčio žuvininkystės ūkio karpių neršto tvenkinį suleistiems lydekų reproduktoriams vaikai iš eglėšakių padarė neršyklą. Gaila, tą eksperimentą, išbadydami lydekas, sugadino brakonieriai. Ruošiant tvenkinį karpių nerštui paskambinęs žuvininkas kvietė atsiimti 12 mažiukų lydekiukų. Dėl tokio kiekio važiuoti neapsimokėjo, paprašiau, kad mailiukus paleistų į Dievyčio ežerą.

Kadangi aš Šilalės pionierių namuose dirbau su jaunaisiais filatelistais ir akvariumininkais visada stengiausi paryškinti akvariuminės žuvinivaisos ir meškeriojimo sąsajas. Akvariumai padeda giliau pažinti vandenyje gyvenančius organizmus, o meškeriojimas moko teorines žinias pritaikyti praktiškai ir skatina

saikingai, nepažeidžiant nustatytų reikalavimų, naudoti žuvų išteklius. Meškeriojantiems akvariumininkams be svetimų kraštų žuvelių įdomios mūsiškės. Veisti jas sunku ir nebūtina, bet daugelis smulkiųjų žuvelių akvariumams tinkamos. Tai kartuolės, trispyglės ir devynspyglės dyglės, rainės, saulažuvės, kirtikliai, šlyžiai, paprastieji kūjagalviai, vijūnai. Pastarieji jau reti ir įrašyti į Lietuvos raudonąją knygą. 1983 m. pradėjus dirbti Vilniuje Respublikiniuose pionierių ir moksleivių rūmų (RPMR) Gamtininkų skyriuje man labai pravertė Šilalėje įgyta patirtis ir MŽD Vilniaus skyriaus pagalba. Reikėjo įkurti RPMR suaugusių žvejų būrelį ir Šilalės pavyzdžiu organizuoti jaunimo sekcijos darbą. Tuo metu Trakų Vokėje jaunuosius kastingistus ruošė šiais metais 94-tą gimtadienį atšventęs sportinės žūklės Lietuvoje pradininkas, žvejų kultūros puoselėtojas, Garbės žvejys dr. Juozas Savickas. RPMR 1984 m. įkurtas MŽD Vilniaus skyriaus žvejų būrelis Vilniuje buvo 144-tas ir turėjo jaunimo sekciją. Tai labai padėjo iš Lietuvos gamtos apsaugos komiteto gaunant netoli Vievio esančius du Vepriskų ežeriukus ir įsigyjant tris irklines valtis. Už visokeriopą pagalbą, kuriant būrelį ir organizuojant darbą su jaunimu, ir po šiai dienai esu dėkingas tada draugijoje dirbusiai Birutei Paliukėnaitei, o už žuvingus ežeriukus – tuomet komitete dirbusiems šviesios atminties Alfonsui Manikui ir nuolatiniam mano darbo su jaunaisiais žvejais rėmėjui, dabar Žuvininkų sąjungos prezidentui, Algirdui Domarkui. Laikai keitėsi, pasikeitė ir MŽD. Štai kaip senus laikus gamtininkų savaitraštyje „Žaliasis pasaulis“ prisimena žinomas muselininkas ir auksarankis žūklės įrankių meistras Gintautas Stančikas:

„Su žuvininkyste aš ir mano jaunystės bendraminčiai susidūrėme MŽD žuvininkams padėdami rudenį iš Buivydiškių tvenkinių, kur Vilniaus skyrius augino žuvis, išgaudyti karpiukus ir jais įžuvinti skyriaus būrelių ežerus. Juose ir dabar dar sugaunami iš tų laikų užsilikę sunkiasvoriai karpiai.

1980 m. viduryje muselininkų būrelio nariams atsirado galimybė per draugiją įsigyti muselinius įrankius. Mes, visuomeniniai gamtos apsaugos inspektoriai ir aktyvesni muselininkai, atlikę tam tikrą reidų kiekį, už ypatingus nuopelnus metų gale gaudavom iš Gamtos apsaugos komiteto vardinius leidimus žūklei Žeimenoje ir Ūloje. Jų būdavo nedaug į Žeimeną, o Ūla... tai kažkas šventa. Joje buvo leidžiama meškerioti tik museline meškere, o spinningauti draudžiama. Žeimenoje turėjome ruožą, kuriame galėjome žvejoti, turėjome teisę pasikviesti šiek tiek svečių ir kasmet, ypač rudenį, atlikti galybę reidų, kurie apimdavo visą Žeimenos baseiną. Muselininkai savo tarpe turėjome Vytautą Radaitį, kurio tėvas dirbo GAK. Jis buvo tarpininkas tarp mūsų ir komiteto. Vėliau V. Radaitis pradėjo žuvivaisos darbus ir su juo vežiodavome margųjų upėtakiukų mailių į Derežnyčios atskirus ruožus paauginimui. Vėliau margiukų metinukus išgaudydavom ir pripildytais vandens ir deguonies maišais gabendavom į Merkį, Ūlą ir kitas upes.“

Deja, aš šiandien pritariu „Žaliajame pasaulyje“ išsakytoms Juozo Savicko mintims:

„Gaila, jog šiandien MŽD, kaip nacionalinė draugija, savo reikšmę yra praradusi. Čia iš dalies kalti jos buvę vadovai, kurie neįvertino rodamos meškeriotojų

iniciatyvos ir ją „nuubagino“. Nei šis, nei tas, kad Vilniuje neliko MŽD Meškeriojų skyriaus, kuris kažkada respublikoje buvo gausiausias. Dabar žvejai mėgėjai ir sportininkai išsibarstę pagal savo pomėgius kas sau ir nėra vieningos organizacijos, kuri gintų meškeriojų interesus. Tai nenormalu, tai savotiška likimo grimasa.“

Dirbant Pionierių rūmuose ir turint savo ežerus plėtėsi Gamtininkų skyriaus veikla ir darbuotojų skaičius. Į gamtą važiuodavo ir vasaros stovyklas be akvariumininkų ir hidrobiologų Vepriškuose rengdavo ornitologų, zoologų, dekoratyvinių paukščių augintojų, fitodizaino, psichologų ir kiti būreliai. Be meškeriojimo vaikai su didžiuliu noru dalyvaudavo savo ežerų ir jų aplinkos moksliniuose tyrimuose. Pirmasis su savo būreliečiais šiuos darbus pradėjo mūsų skyriuje antraeilininku dirbęs tuometinio Zoologijos ir parazitologijos instituto mokslinis bendradarbis hidrobiologas, pirmos akvariumininkams lietuviškos knygos „Akvariumo ABC“ autorius Algirdas Bubinas. Jis ir jo kolega ornitologas Pranas Mierauskas buvo pirmieji mokslininkai aukoję savo laisvalaikį vaikams ir jaunimui. Atlyginimas už šį darbą buvo menkas ir kartą A. Bubinas prasitarė, jog dirba su vaikais tik todėl, kad šis darbas jam patinka. Įkūrus gerą akvariuminę išaugo ir vaikų skaičius, kurie į A. Bubino ir mano dvi grupes netilpo ir tada su vaikais iš to paties instituto pradėjo darbą Rimantas Repečka, o pritrūkus jam laiko jį pakeitė kitas mokslinis bendradarbis Audrius Želvys. Kiek vėliau, turint dar daugiau vaikų ir darbuotojų, vėžius su vaikais toliau tyrė ir vadovavo ruošiant konferencijoms pranešimus mūsų skyriaus Zoologijos kabineto vadovas Henrikas Ostrauskas. Prieš atguldamas į nepagydomos ligos patalą su kastingistais vaisingai spėjo padirbėti MŽD Lietuvos kastingo rinktinės treneris Michailas Cvetkovas. Tarp labai smalsių mano akvariumininkų buvo labai aktyvus berniukas Vladas Lašas, dabar visiems gerai žinomas „Kibsas“, vienas mano darbo su vaikais ir jaunimu rėmėjų.

Persikėlus į naujas patalpas ir rūmams tapus Lietuvos vaikų ir jaunimo centru (LVJC) norinčių meškerioti vaikų skaičius nuolat augo ir su jais pradėjo dirbti plačiai žinomas žūklės mėgėjams ir profesionalams Steponas Pučinskas. Greitai vaikai į jo grupę netilpo. Tai aš akvariumininkus palikau akvariuminės laboratorijos vedėjui Kazimierui Zenovičiui, o pats, tikra ta žodžio prasme, pradėjau sekti Stepono pėdomis - dirbti su jaunaisiais žvejais.

Dėl atsiradusių transporto sunkumų mūsų Vepriškų ežeriukai tapo sunkiai pasiekiami ir mes juos praradom, tačiau dabar po ranka turėjom mažą, bet gilų su šaltiniuotu skaidriu vandeniu bevardį ežeriuką. Jame mes su vaikais 1991 metų rudenį pirmieji Vilniuje aptikome nuodėgulių (dažnai vadinamų rotanais) mailių. Mums buvo pavesta stebėti tolimesnį to ežerėlio likimą ir kas pavasarį organizuoti jo valymo talkas. Už vieną tokią talką iš Naručio Dzimido visi gavome dovanų „Michell“ rites. Beje, 2000 metais man pradėjus „Meškeriojo“ žurnale rašyti „Dėdės Vacio kampilį“ (DVK) šis darbą su vaikais vertinantis žmogus buvo pirmasis skyrelio rėmėjas. Vėliau jį pakeitė Viačeslavas Osinovskis iš „Romados“. UAB „Romada“ DVK rėmė iki pat egzistavimo pabaigos (2012 m. spalio).

Didelį pasisekimą tarp Lietuvos jaunųjų meškeriotų ir jų vadovų turėjo 1996-2000 metais organizuojami Lietuvos vaikų ir jaunimo meškeriojimo varžybos. Apie jas galima paskaityti 2009 m. Nr. 7 „Meškeriojo“ žurnale. Paminėsiu tik, kad nuo 27 komandų 1996 m. – skaičius 2000 m. išaugo iki 44. Tai yra prie Elektrėnų šiltojo kanalo atvyko 132 moksleiviai ir jų vadovai. Bandydamas 2009 m. atgaivinti šį renginį šviesaus atminimo Marius Baranauskas rašė:

„Dar ir dabar atmintyje išlikęs vaizdinys, jausmas ir nostalgija Elektrėnų šiltajam kanalui, kuriame eilę metų rinkdavosi vaikai iš visos Lietuvos tam, kad išsiaiškintų, kas iš jų stipriausias. Deja, tie laikai praėjo, daugelis tokių varžybų nebeatmena, kiti apie jas nė negirdėjo, tad kodėl gi nepabandžius vėl prikelti šios idėjos naujam gyvenimui?“

Po 1996 m. padėjęs varžybose teisėjauti dr. Juozas Savickas laikraštyje „Diena“ be kita ko rašė:

„Nuo 1950 metų dalyvauju daugelyje sportinės žūklės renginių ir neprisimenu, kad jie būtų buvę taip gerai organizuoti.“

Gaila, bet 2000 m. virš LVJC gamtininkų galvų jau kabojo juodi debesys. LVJC administracija pradėjo vajų – kuo daugiau iš vaikų išspausti pinigų - ir ėmė naikinti nepelningus būrelius ir padalinius. Prisdengus įvairiomis reorganizacijomis, Gamtininkų skyrius su 400 vaikų ir 18 darbuotojų, nežmoniškai keliant mokestį už būrelių lankymą, palaipsniui buvo naikinamas. Rengiant 2000 m. Lietuvos vaikų ir jaunimo meškeriojimo čempionato nuostatus buvo pareikalauta rinkti iš vaikų solidų starto mokestį. Aš, motyvuodamas tuo, jog visas renginys organizuojamas rėmėjų lėšomis ir parama, kategoriškai atsisakiau vykdyti šią užgaidą. Centras tik sumaketavo ir padaugino čempionato lankstinuką, todėl noras „apiplėšti“ vaikus buvo visiškai nepriimtinas. 2001 m. po Centro stogu neliko vietos ne tik jauniems žvejams, bet ir visiems gamtai neabejingiems vaikams ir jų mylimiems gyvūnų kampelio augintiniams.

Vacys Paulauskas (dėdė Vacys),

žvejų būrelio vadovas,

papildomo ugdymo pedagogas ekspertas

